

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԵՐԵՎԱՆԻ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՌՆԻԱ ԸԱՐԱԹ 29 ՄԱՐՏ 1869

ԹԻՒ 854

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԶՄԻՌՆԻԱ, 28 ՄԱՐՏ

Լուրջ պաշտօնական լուրերը միշտ խաղաղասիրական են, և մեծ վեհապետաց մէջ եղած յարաբերութիւնները սիրային կերպարանք մի ունին. սակայն օգոյն մէջ ծանրութիւն մի կայ, բան մի կը ծանուցի կըսեն հետադարձ քաղաքացիք, որ հասարակաց միաքը անհանգիստ կընեն. Նոյն իսկ կառավարութիւնները աղատ չեն այս անհանգիստութենէն. քանզի մէջ միայն օգոյն մէջ եղած ծանրութիւնը այլևս սպառազինեալ խաղաղութեան անտանելի ծախուց ծանրութիւնը չարաչար կընեղէ զանոնք:

Գաղղիոյ մէջ շատ մարդիկ բանտարկուեցան իբրև մասնակից զաղանի ապստամբութեան մը, որուն նպատակն է եղիւր այժմեան միապետական կառավարութիւնը կործանել և հասարակապետութիւն հաստատել: Հրապարակական դումարմանց մէջ, որ տեղի ունեցան ի փարիզ, ընկերական այժմեան կարգադրութեանց դէմ խիստ զայնդակալան և խոփաշող խօսքեր զրուցուեցան և Սատիւսութիւնը փութացաւ այս դումարումները լուծանելու: Որոնք կառավարութեան ընթացքը չարաչար կը դատապարտէին: Ստոյգ է թէ Գաղղիոյ այժմեան սպառնալիքն է վիճակին մէջ վտանգաւոր ապստամբութիւն մի չընար ծագիլ, բայց և այնպէս անկարելի է որ այս դէպքը նոր անհանգիստութիւն մի չպատճառէ խաղաղասէր հասարակութեան: Կան մարդիկ՝ որոնք կը ըսեն թէ այս փոքրիկ խռովութիւնը կընայ փարիզի ոստիկանութեան մէկ դաշտին հնարքը ըլլալ վախճանելու համար զքաղաքայինները, որպէսզի երեսփոխանական ընդհանուր ընտրութեանց ժամանակը, որ Սոյնս

ամոցն մէջ պիտի կատարուին, կառավարութեան կուսակից անձանց տան իրենց քուէները և հակառակորդ կուսակցութիւններէն հեռու կենան:

Սոս օրերս դարձեալ հաստատուն կերպիւ խօսք կը լլայ ի մասին դաշնակցութեան մի ի մէջ Գաղղիոյ, Լատարիոյ և Իտալիոյ տէրութեանց: Վիքթոր Լամանուէլ թագաւորին և իրանշիսկոս-Յովսէփ կայսեր մէջ սիրալիկ հաղորդակցութիւններ կը լլան և կը գրուցուէր թէ այս երկու վեհապետները իրարու հետ անձամբ պիտի տեսնուին, թէպէտ արժի կըսեն թէ այս տեսակցութեան լուրը ստոյգ չէ:

Ինչէ պատճառը որ Գաղղիան դաշնակիցներ կը փնտռէ: Եթէ յիշեալ դաշնակցութիւնը իրօք ի զորք դուրս, ընդհանուր խաղաղութեան օգտակար պիտի ըլլայ թէ փոսակար: Եւ այս դաշնակցութիւնը՝ որուն մէջ ինչպիսի չուզէր մտնել, որ տէրութեան դէմ կը կազմուի արդեօք:

Հայտնի է թէ Ֆրանսիոյ տէրութեան դէմ, քանզի Գաղղիան որ իտալական միութեանը զինու զօրութեամբ օգնական եղաւ, կուզէ մի և նոյն զօրութեամբ դէմ դնել Վերմանիոյ դաշնակցութեան կատարեալ միութեանը: Որ օրըստօրէ յառաջ երթալու վերայ է նախագահութեամբ Ֆրանսիոյ թագաւորին: Ինչո՞ւ համար այս միութեան գէմբուհի կուզէ վաճառել յայնժամ երեսուն միլիոնէ բաղկացեալ զօր տէրութիւն մի դրացի պիտի ունենայ, և իւր դերակայութեան պատիւը հարկաւ քիչ մը պիտի նսեմանայ:

Եւ այս դաշնակցութիւնը, կըսէ Գաղղիական օրագիր մի, հաստատուն պիտի ըլլայ: Վաճառելի պիտի ապահովենք դաշնակցաց՝ զմեծ օգուտը անթափանցելի պատուաւոր մը կանգնելու ընդդէմ հարուածոց թշնամույն (Ֆրանսիոյ) և պիտի առաջնորդէ երեք տէրութիւններն ալ՝ այսինքն Գաղղիան, Լատարիան

և Իտալիան, իրենց առաջադրեալ նպատակին դէմ: Թէ ապահովութեամբ: Դարձեալ այս դաշնակցութիւնը անկեղծ պիտի ըլլայ, վասնզի ամենուն ալ հաւասար օգուտ պիտի մատակարարէ: Իտալիան՝ քանի մը աննշան զոհողութիւններով ի կողմանէ Լատարիոյ և Գաղղիոյ, իւր կատարեալ միութիւնը ձեռք պիտի բերէ: Գաղղիան իւր վաղեմի սահմանադրութեանը նորէն պիտի մտանայ և Լատարիան իւր մեծ դերքը ձեռք պիտի բերէ զոր երբեք ունէր բարձր Գաղղիոյ վերայ, նմանապէս ապահովութիւն պիտի ունենայ արդիւնաւոր կերպիւ շարունակելու իւր ներքին վերակազմութեան օգտակար բայց դժուարին աշխատութիւնը:

Եւ երբակի դաշնակցութեան վրայօք ուրիշ դաղդիական լրագիր մը՝ Լա Ռէվիւ Վոնթանրուէն, երկար քննութիւններ և խորհրդածութիւններ ընելէ ետեւ, հետեւեալ կերպիւ յառաջ կը բերէ յիշեալ դաշնակցութեան աղէտալի հետեւութիւնները:

Եւ ինչպիսի մի կայ, զոր չեմք համարձակիր յառաջ բերել: Սակայն այնչափ մեծամեծ աղէտներ կը ցուցնեն մեզ, որ մեր հայրենասիրական պարտքէն վրայմը պիտի համարիմք զմեզ եթէ չզրուցեմք թէ որոնք պիտի ըլլան թշուառութիւնները՝ որոց ներքեւ պիտի ընկնին Լատարիան, Գաղղիան և Իտալիան ի դիպուածի որ Գերմանիոյ, Ռուսիոյ և Անգլիոյ միացեալ զօրութիւնները նոր Վիսթրլու մի բերէին մեր գլխուն վերայ: Լատարիան պիտի կործանուի մշտնջենաւոր կերպիւ: Եւ պիտի լատալիան՝ լքեալ ի Գերմանիոյ որ զՎենետիկը առաւ իրեն, և անպաշտան թող տրուելով ամենէն, պիտի քանդուի կտոր կտոր: Իսկ Գաղղիոյ վիճակը ինչ պիտի ըլլայ: արդեօք որ անդունդին մէջ ընդ քարէ պիտի ածուի: Դու պիտի երթայ Լաբուէնեան պետութիւն:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

Նկարագիր գեղեցկութեանց գարնան:

Առ ի՞նչ իցէ այս փոփոխութիւն ընտելեան, որպիսի տեսարան... և որպիսի զուարթութիւն և Ռ՛, քանի՞ անխմանալի իցէ մեզ բարերարութիւն Արարչին որ ի հաստատուն օրէնս ապա զեղանակ յաջորդիլ միմեանց, Երկիր զգեցաւ զայն ժամանակ և զբարեկերութիւն իւր տակաւ ընդհանուր բնութիւն յառնէ և կենդանանայ: Յառաջադէպ ամենայն ինչ ամայի և անապատ էր: Հո վիտքորոց երևոյթ արժիւղաբնայունները զոյգ մերթապետեալ կային ընդ թանձրախոտն ձևաւոր: Երբեք ուրոց հողադոյն գագաթներ յամայն ծրարին, ծածկեալ կային ընդ կուտակութեամբ ձևանց և պատեալ յանձափանցելի մատախող: զալարագեղ ծառուղիք, որ արդ բնակի սիրուն սոխակն, թառամալ և անտերև ձիւղա և և ընծայէին աչաց: Գետք և առուակք՝ որք քաղցրակարկաղ խոխոշէն, սառուցեալ և զաղարեալ կային յընթաց իւրեանց, բնակք անտառաց զօղին: Թռչունք որք ի զայն իսկ իւրեանց լցուցանեն զօղ, ընդարմայեալ կային ընդ մայրաւ և կամ խոտափեալ ի տխուր բնակարանացն, ամենայն ուրեք արիւր լուսնի սոսկալի և ուր զաղարի աչք մեր, ոչ այլ ինչ տեսանէք՝ բայց եթէ առանձնութիւն ամայի:

Սակայն փշտայ տակաւ զոռնչ իւր Սմեռակալն, բռնութիւնն ահա զարթեալ յընդարմայեցիչ քնոյն և աւանայն ինչէ ի շարժման: Մերձեալէ մեզ արեգակն և մթնոլորտն թափանցեալ ի կենդանարար ջերմութիւն: Բոյսք կենդանացան ի շահուէտ ջերմութենէն, երկիր ծածկեցաւ ի զալարի: Արարչին երևոյթ շքեղացեալ և բարեզարդ: Չիք ուրեք զաշտ մշակեալ, որ ի բացուտ ոչ ընծայեցէ աչաց՝ տեսարան իմն սրանչիւր, և ի մտուտ անհամար ծաղկոնք զուարթացուցանեն զհոտոտելիս: Արտաք ոտուղեալք, բոլոր պաճուճեալք ի

կանաչազարդ զալարիս, զանոորայք հնչեցուցանեն աղաղակ ուրախութեան և երգս ցնծութեան, ձայն փառարանութեան և զօրհետոյ ամբառնան մինչ ի յերկինս: Իւրաքանչիւր թռչուն կրկնէ զաւաշ իւր քաղցրաճաղգ գեղեցկանք: Քանի սիրտուր դաշնակի շիւհաւառն, որ ոտուցեալ ոտոյ յոտ, լսելի մեզ առնէ ցանկ զձայն իւր, որ զօգնէ յարգարեալ է յանկուցանել զուշադրութիւն մարդոյ ի զուարթացուցանել զնա: Արջաւոր ի բառաչս յոտ առնեն զցնծութիւն և զուրախութիւն: Զկունք ի գետո՞ որք ի ձմերայնի անշարժ և սառուցեալ կային ի խորս, երանեն միւսանգամ ի միանունս ջուրոց ընկալուն վերադին զառաջին կենդանութիւն և զթիւթ և աշարժութիւն: քաղցրութիւն և հաճոյք այլակերպ շարժմանց նոյն՝ զրաւեն և զուարճացուցանեն զհալեցուած:

Ռ՛, որպէս կարացից ի տես անթիւ հրաշալեաց, ո՛չ յապուշ իրթիլ ընդ անհուն իմաստութիւն երկրպագելի Արարչին, որոյ կարողութիւն անձառելի՝ յոտ կայ ի շքեղ փառս իւր: Ռ՛ որպէս կարացից շնչել զյոտակ և զզարթար օր գարնայնի, առանց ընկղմելոյ ի հեշտալի խորհրդածութիւնս: Աչ երբեք նկատեմ ծառ տերեւազարդ, զաշտ ի հունձս պճնեալ, անտառ շքեղազարդ, մարգագետին ծաղկափրկ և բուրաստան՝ ուր միացեալ գտանին համօրէն սրանչիւր բնութեան, ո՛չ քաղեման տի մանիշակ կամ վարդ՝ առանց խորհելոյ խանդաղատութեմ՝ զի Աստուած է որ ի շնորհս ծառոյ՝ ծածկէ զիս ի զօվարար հովանիս: Գի Նա է որ զեղիցիկացուցանէ զմաղիկս, և առաքէ ինձ զքաղցրահոտ խոտիկս, զի զարդարէ զմարգ և զանտառս ի սիրադուրս գալարիս, զի տայ իւրաքանչիւր կենդանեաց զոյրութիւն, զի Նա է որով վայելեմ զկիսան և որով զմայլեմ ընդ տեսարանն զուարճալի եղանակաց:

Ռ՛ մտուր հեշտութեան, զիւրք սիրտսրանչ, քանի յոյգ յառնեն ի հոգի իմ ընդ գեղեցկատեսիլ տեսարանք՝ զոր ընծայէ համայն զգայարանացս: Ռ՛ գարուն, յամենայն շքեղութիւնս քո տեսանեմ՝ զքեզ ձեմ՝ առեալ

չըջիս ի դաշտս որք շքեղազարդին ահա յոսկիւնն ծաղկալ զլիւրդ: Ի ձանհե ի ձորս և փոփոխին անդէն ի զուարթալին մարգագետինս: Բարձրանաս ի դաշտ թունա լիւրանց, ծոթիւրն և թիւմն տիւնն զամենաքաղցր բուրմունս իւրեանց, ամբառնաս յօղն՝ և ամենայն ինչ շքեղանուն ի ծիծաղալից հայեցուածոյք: Որպէս համայն բնութիւն զգայ զերձնակի աղեցութիւն զարնայնի, նայեալ և քրիստոնէին փորձալ ի ներդութեան՝ ձաշակէ հիպոսիմն ինչ, մինչ Արարչի յոտ քաղարիւղ զգեմ՝ յայտնէ վերադին զերկայութիւն իւր, և լքեալ հոգւոյ նորին՝ պարգեւէ շնորհ և ազատութիւն: Կեանք բրկատոնէին է զիւրք աղձաճուղ և ցայտ լուսապայծառ ի մթնութեան զօրութիւն հոգւոյն տկարանայ ընդարմանայ և մերկանայ զոյգն ի շարժմանց և ի կենաց: Ասուկայեալ նմա յայնժամ ի վտանգայն՝ զարհուրի և ի միտ առնու եթէ կախեալ կայ յԱստուծոյ: զգայ՝ զի լքեալ ի զօրութեանց՝ ոչ ինչ կարէ, և թէ՛ որպէս տունիք կարօտին արեգական, և հոգի կարօտի կենդանարար շնչոյ: Այլ Արարչին ո՛չ մերժէ զնա, զառնայ և հայի ի նա կարեկցարար: Յայնժամ պայծառացեալ յերկնային ձառագայթից և կենդանացեալ յաստուածային շնորհաց, ձաշակէ զամենաքաղցր սէր աստուածային, ի վերջոյ հանգստութիւն և խաղաղութիւն ծնանին ի սիրտ իւր:

Ահա՛ զքանի՞ արդեօք անպաճոյճ երեսէր ինձ զարուհն և քանի՞ անկարող շնչել ինձ զերկրութիւն, եթէ զրկեալ էի ի վեհ զգայութենէ՝ զոր շնորհ տարածանին ի սիրտ իմ: Այժմ որ Աստուած հաճի բնակիլ ի հոգի իմ և սնուցանել անդ զքաղցր յոյս վայելելոյ զալարեալ բարերարութեանն ի լուսադոյն աշխարհ ուրեք, սրանչանամ առաւել ընդ գեղեցկութիւնս բնութեան:

Թարգմանեաց ի գաղղիական:

Մարիամ ձերմակեան, աշակերտուհի Հոփսիմեան վարժարանին Զմիւռնիոյ:

Այս ենթագրութեանց մէջ ինչպէս կը տեսնուի, ծանր խորհրդածութեանց արժանի նիւթեր կան. ուրոնք անկարելի է թէ մեր կառավարչաց միտքը եկած չըլլան: Աստի պէտք է որ շուարին և գրեթէ զարհուրեին Ռուսիոյ այժմեան լրիկ կացութեանն:

Գարձեալ ուրիշ գաղղիացի լրագիր մի ևս՝ Գաղղիոյ և Բուսիոյ մէջ եղած տարաձայնութեանց վերայօք խորհրդածութիւններ ընելէ ետեւ, այսպէս կը վերջացնէ իւր յօդուածը:

«Երբ կարծեաց համամասն՝ Գաղղիոյ տէրութեան յառաջ բերած իրաւունքը արդար և հիմնաւոր է. սակայն ամենեւին չկրնար միաբանիլ Պէրլինի դահլիճէն յառաջ բերուած իրաւանցը հետ. ուսկից այս ծանր հետեւութիւնը կը ծագի Լաւրայիոյ այժմեան կացութեանը մէջ, թէ դերմանական խնդիրը՝ որ դուրսէ պիտի չուշանայ գաղղիական և բուսիական վէճ մի ըլլալու, զինու զօրութեանն ի զատ ուրիշ կերպիւ անլուծանելի է բոլորովին: Եւ մեր այս ըւսածը իւրաքանչիւրօք կրնայ ընդունիլ առանց չափազանցակ համարուելու:

«Այսու ամենայնիւ միք այնպիսի անձինքներէն չեմք, որոնք կարծեն թէ կարող են այսօրուանէ պայմանաւորմամբ որոշել խաղաղութեան տեղութեանը՝ և կանխաւ նշանակել պատերազմին սկսելու օրը: Այլ կըսեմք թէ պատերազմը անհրաժեշտ է և աւոր հրատարակութիւնը մտաւոր կը կարծեմք. սակայն կարող չեմք գուշակել ամսոյց և շաբաթոց թիւը, որոնք տակաւին կանջատեն զմեզ այս սոսկալի և արիւնալից թշուառութեանն»:

Գաղղիոյ և Պէրլինի մէջ երկամիջոց խնդրոյն պատճառաւ տեղի ունեցած տարաձայնութիւնը տակաւին չվերջացաւ և դերմանական խնդրոյն ծանրութիւնը աւելցնելու վերայ է: Թէպէտեւ այս խնդիրը յանձնաժողովով մի վերջացնելու առաջարկութիւնը եղաւ և ընդունուեցաւ երկու հակառակորդ կողմերէն, սակայն տակաւին ի կախ կը մնայ և կրնայ ծանր հետեւութիւններ ունենալ. քանզի գաղղիացիք կըսեն թէ Ռուսիոյ մասն է որ այս վէճը յարդոյց և կըստան զայն: Չորոցուեցաւ թէ Լաւրայիոյ կառավարութիւնը իւր բարեկամական փնտրութեանը համար՝ Գաղղիական լրագիրք ունի անհիմն է, կըսեն, այս լուրը. բայց մի և ուրիշներուն շատ հաւական կերեւի. որովհետեւ Պէրլինի անդղեացոյց շատ սիրելի զաւակն է, և անոր գոյութիւնը

Հետեւեալ տառաւորը Հնգկատանէն յուղարկուած է մեզ ի հրատարակութիւն:

Բան առ, հաւատարիմ փորձառու եւ եք: Որ հաւատոյ քեզ սիրով, սի՛ն դու ի նա միշտ գորով, Սակայն իցէ հանճարեղ, բարօք գովեալ այր համեղ, Յոտս իմաստնոյն ծառայ լիւր քան տնգիտին իշխան վեր, Որպէս որդի հարազատ ոչ ի հօրէն տարանջատ: Ուշիմ մտաց քաղցր հանճար՝ նպատակնոցն շինարար, Քո պատարազն հոտոտի միշտ ի հաճոյսն գիտունի, Գու՛ր զիտուն թշնամեղ մի՛ ակնունել զիտուն, Զի կիրք նորա չար անէ յոչ անցանիլ ի դժէ: Քիւղ չար գործէ յարաժամողէնս յիմար բարեկամ, Երբ թշնամիք իմաստուն՝ վտանգ անձնիդ ոչ համարուն, Իսկ բարեկամի թէ անգէտ վարկ զկեանս քո արտաճէտ Սղոխն թթու՝ չէ խաղող, այլ ծամկեաց տարտամող, Աւելք թափէ քաղցրէնին՝ ախորժ ի քինս գիտողին, Զի այր անգէտ թէ ասուն, ոչ յաւել քան զանասուն, Վարէ գկեանս միշտ ապուշ ըստ բերթոճոյս թէ անուշ, Իշոյն պախուրց թէ արապես ոսկեղէն, Սանձն մարգարտեայ՝ զոհարակալ բարձր ցեղէն, Տեղի դարոյ՝ քաղցունիս տատ ուտել, Փոխան խոտոյ՝ չաքար եղէզն պարտատել, Թէ վարդաշուր վիտես գլուրն յօշարակ, Համեսն աղնիւ զանաւորութեանս ի գաւակ, Ստպատանեակն թէ Գարբիէ հրեշտակ մեծ, Ոչ յիշութեան յիւր կանանայ մնայ դերժ: Ստպէս իմա՛ ապերախտաց դասը որիշ, Զոյգ ընդ անգէտս քեզ թշնամի անխուրժ: Տէ՛ր ինձ օգնես՝ ողջմտութեամբ ի գիտել, Կեղծ բարեկամս ի հաւատոնոյ որոշել, Զի զգալի կարեւր դեհիլ ընդ նա մարտ, Ընդ անցայտից պատերազմիլ ինձ զի՛ մարթ: Գէպ յայնպիսոյն ինձ ապուշն դու շուրջ կաց Ես կամ արթուն ընդգէմ զինու թշնամեաց:

ու անկախութիւնը իրենց քաղաքականութեանը ամենահարկաւոր և օգտակար են յոյժ: Այս պատճառաւ Պէրլին Ռուսիոյ հօր պաշտպանութիւնը՝ Պէրլինի ձեռքը պատրաստ է միշտ:

Այս այս ամեն ըսածներնէս կը տեսնուի, թէ քաղաքական հորիզոնը մերկալից սեւ ամպերով բեռնաւորեալ՝ մեծ փոթորիկ մի կըսպառնայ:

Հունգարիայի Լաւրայի անուն լրագիրը՝ Պէրլինի իրեն գրուած լուրերուն համամասն կըսէ, թէ օգոյն մէջ բան մի կը տեսնուի որ փոթորիկ կը գուշակէ. վստիկ գաղտնի բանախօսութեանց ժամանակի մը մէջ կը գտնուիմք: Բայց այսօր ոչոք կրնայ ըսել թէ այս բանախօսութիւնները պիտի յաջողին և հետեւեալ պատահելի դէպքի մը մէջ՝ աւորութիւնները վերստին ձեռք պիտի բերեն միեւնոյն կացութիւնները զորս ունէին մէջերնին քանի մը տարի յառաջ, կամ թէ ուրիշ կերպիւ խմբաւորութիւնները կ'անոնք: Սակայն իւրաքանչիւրօք կրնայ զգալ թէ զանազան տեղութեան ակններ և հակառակ ակններ կը փոքրուին, և չգտնուիր քաղաքացի տպաշատատար մի, որ ուզէ երաշխաւոր ըլլալ խաղաղութեան հաստատուն մնալուն 18 ամիսէն աւելի:

Գաղղիոյ Բէլ՝ լրագիրը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հրատարակէ, որոնք ծանր ուշադրութեան արժանի են, եթէ ստոյգ ըլլան:

«Գաղափար Նիքոլայ Իշխանի քիչ մը հանգիստնոր ճանապարհորդութիւնը ի Բէլգրադէն և ի Պէրլին, կըսեն մեր թղթակիցները, այն արդիւնքը ունեցաւ, որ գաղափարութեան օրինաւոր պայմանագիր մը հաստատուեցաւ ի մէջ այս իշխանին և Ռուսիոյ տէրութեան:

«Այս պայմանագրոյն հիմնութեամբ, որ բոլորովին գաղտնի չէ Գաղափարի Չէթիլին մայրաքաղաքին մէջ, Ռուսիան խոստացեր է եղեր տալ յիշեալ երկրին իշխանին 10,000 ասեղնաւոր հրացան և լեռները գործածելու 12 թիւ հանգիստ: Բայց յայտնաւոր է, 600 թաւաւ ամառին օգնութիւն, որ շատ մեծադին ու հաճելի պիտի ըլլայ այս լեռնացի մէջ. ուր գրամը հազուադիւրէ և Ռուսիացի զինուորական ուսուցիչ պաշտօնատարներ ևս պիտի յաղարկուին, որպէսզի Նիքոլայ Իշխանին զինուորաց սովորեցնեն Ռուսիոյ զօրաբանակին կրթութիւնը և անոր ուրիշ զինուորական վարպետութիւնները: Վերջապէս Ռուսիան երաշխաւորութիւն տուեր է եղեր Գաղափարի իշխանութեանը՝ որ շատ չանցած պիտի տիրանայ Քաթալա քաղաքին և անորմէ կախեալ երկիրներուն, նմանապէս Լաւրայի մէկ մասին՝ որուն մէջ պիտի ըլլայ Բաթում մայրաքաղաքը:

«Նիքոլայ Իշխանը իւր կողմանէ խոստացեր է եղեր պատերազմի դաշտը մտնել՝ Ռուսիայէն իրեն լուր մի արուելուն պէս, և իւր զօրքով պիտի գիմէ եղեր գէպի աւստրիական հաւաքակալի ծովեղէնքը, զորս նիւթութեան մէջ պիտի ձգէ՝ հետզհետէ անոնց վերայ յարձակելով: Իսկ ցամաքի կողմէն պիտի աշխատի եղեր օսմանեան զօրքը անհանգիստ ընելու: Այլ Գաղափարի իշխանը յանձնառու եղեր է Պէրլինի մէջ որոշուելու պատերազմական յատակագիծին համաձայն վարուիլ. զոր պիտի հաղորդէ իրեն բուսիացի վերին պաշտօնատար մի, որ իբրեւ զինուորական միտար մի՛ իշխանին քովը պիտի ըլլայ միշտ: Այս կերպիւ Ռուսիան իւր գաղափարի զօրավարական ընթացքը պիտի առաջնորդէ եղեր, ինչպէս որ ուզեց առաջնորդել Իտալիոյ զօրաբանակը 1866ին եղած պատերազմին մէջ»:

ՔԱՆԿԱՆՈՒՄԵՆԻ ԽՈՐՀԱՌԻՐԻ

Քանի մը ամիսէ ի վեր շարունակ զանգատներ կը ըլլան Իզմիրի Քաղաքապետական խորհրդոյն անհոգութեանը և անդործութեանը դէմ: Փողոցները ընդհանրապէս խեղճ վիճակի մէջ են, շատ թաղերու մէջ և մանաւանդ Ռուսթայի թաղը՝ որ հասարակաց պտտելու և ճեմելու տեղ մըն է, ճահիճներ՝ լճացեալ անշարժ ջուրեր մշտապէս կը մնան և օքը կապականեն: Այս լիճերը՝ գրեթէ ամենքն ալ, տուն շինուելու գետիններ են և մասնաւոր անձանց կը վերաբերին. զորս Քաղաքապետական խորհուրդը անտարակոյս կրնայ պարտաւորել որ հողով լեցնեն՝ հասարակաց առողջութիւնը զնախ ազատ պահելու

համար: Բայց չեմք գիտեր թէ ինչո՞ւ հոգ չտանիր այս հրամանը ընելու, որ ծախք մի չպահանջէր: Վերջապէս հասարակութիւնը կը փախարի որ այս ֆեախար աղտեղութիւնները անհետ ըլլան, վստիկ զի կը վախնայ որ անցեալ ամառուան պէս տարափութիւն և մահաբեր հիւանդութեանց ենթակայ չըլլայ:

Քաղաքապետական խորհուրդը՝ որուն անգամները պատուաւորէ բանիբուն անձինք են, հարկաւ հիմնաւոր պատճառներ պիտի ունենան անդործ նստելու. բայց այս պատճառները ինչո՞ւ համար լաւագոյն միջոցաւ կամ մասնաւոր յայտագիրներով չմանուցաներ քաղաքացոյց որպէսզի նոյն արդիւնք պատճառները անհետ ընելու ճարը նայուի: Մեք կը լսեմք թէ Քաղաքապետական խորհրդոյն դրամարկը գատարկ է, և Վ. Պոլիսէն իրեն արուած հրահանգացը համամասն իշխանութիւն չունի եղեր իւրաքանչիւր տունէ և խանութէ ո՛ր և է տուրք մի պահանջելու՝ փողոցաց զինութեանը համար: Չիարգելիցէ, կարծեմք թէ յիշեալ խորհրդոյն լուրերը մեղադրելի են և յայնցաւոր կը կացուցանէ զինքը հասարակութեան առջև:

Գարձեալ կաղով լուսաւորութեան խնդիրը անորոշ կը մնայ մինչև ցայսօր. հետեւեալ գիշերները մեր փողոցներուն մէջ խորին մթութիւն մի կը տարիէ. այնինչ կաղի գործատուն մի ունիմք քաղաքիս մէջ: Իզմիրի Քիւրանկայ, Յունաց և Հայոց գլխաւոր թաղերուն բնակիչները կը խնդրեն՝ որ կաղով լուսաւորութիւնը վերահաստատուի զիւրոյց և իցէ կերպիւ. բայց դժբաղդարար տակաւին համաձայնութիւն մի չկըցաւ ըլլալ այս խնդրոյն նկատմամբ ի մէջ Քաղաքապետական խորհրդոյն և կաղի ընկերութեան վարչութեանը: Այս անհամաձայնութիւնը՝ կաղին դընդոյն վրայօք է. և յիշեալ ընկերութեան գործակաւոր միտար Վէնտըն տեղւոյս լրագրաց միջոցաւ հրատարակեց և բացատրութիւններ տուաւ թէ իւր պահանջած գինէն պակասի վերնոր լուսաւորել փողոցները. ըստորում զնա պիտի ընէ. Իսկ կաղի ընկերութեան շահ չընելը և մանաւանդ զնա մէջ գտնուելը ապացուցանելու համար, միտար Վէնտըն յառաջ բերաւ թէ ընկերութեան բաժանորդատուները (աքսիոն), սրոց արժէքը հինգ լիւր է, 2 1/2 լիւրայի իջած է այժմ. բայց և այնպէս պատրաստ է յօժարմիտ է, կըսէ, կարելի եղած զոհողութիւնները ընել՝ այս խնդիրը շուտով կ'արդարեւ և Իզմիրի բնակիչները զոհ ընելու համար:

Այսու ամենայնիւ մինչև ցայսօր տարաբաղդապէս մեր փողոցները մթութեան մէջ են գիշերները. ըստեւթ որ կաղով լուսաւորութեան խնդիրը՝ որուն կարգադրութիւնը մեր Քաղաքապետական խորհրդոյն կը վերաբերի, տակաւին չորոշուեցաւ: Բայց և այնպէս յուսամք թէ պիտի չուշանայ կարգի մանելու. վստիկ քաղաքիս բոլոր հիւպատոսները անցեալ շաբթու ի ժողով գումարուեցան վսեմաշուք մօտիւ: Սոթրաս ասպետին տունը, որ Ռուսաց ընդհանուր հիւպատոս է, և այս գործոյն վրայօք երկար խորհրդակցութիւն ընելէ ետեւ, ամենուն բերնէն հաւաքական նամակ մի յուղարկեցաւ մեր վսեմափայլ Վալիին, աղաչելով զնա որ շնորհ ընէ խաւսյանձնաժողովոյ մը միջոցաւ որոշում մի տալ կաղով լուսաւորութեան խնդրոյն:

Մեր վսեմաւ. ընդհանուր կառավարիչը՝ յիշեալ նամակին ընդունելութեանէ ետեւ, հետեւեալ պաշտօնական յայտարարութիւնը հրատարակել տուաւ:

ՍՅՏԸՆԻ ՎԻԼՍՅԻՍ

Այսօր Վիլայիթի վարչութիւնը կըցաւ ինչպէս և շատերը, որ Վիլայիթի մէջ կաղով լուսաւորութիւնը չկըցաւ վերահաստատուիլ: Թիւրքական ինքը պատճառ չէ այլ ժաւանդորդ իրաց վիճակի մը, որուն առաջին իսկ առնուելուց քաղաքապետական խորհուրդը կաղով տաղով՝ որուն իշխանութեան ներքեւ կը գտնուի քաղաքի լուսաւորութիւնը ըստ հաստատուել կանոնաց, բայց և այնպէս զիւրազգեմ է յոյժ իրաց այս վիճակէն ծաղած դանդաղեցուն: Ստոյգէ թէ այս վիճակը շատ պատճառներէ յառաջ ի կոծ է, զորս աւելորդ կը համարեն յառաջ բերել այժմ: Գարձեալ տեղական կառավարութիւնը չուզեր քննել այստեղ թէ ո՞ր կողմն են իրաւունքը և արդարութիւնը: Ի՞նչ խնդրոյն մէջ, որ ինչպէս վերը ըսինք, Քաղաքապետական խորհրդէն կ'ախտաւորեն. սակայն սպասելով որ ձեռնհասութիւն ունեցողներուն կարծիքը և դատաստանը յայտնի ըլլան այս կացութեանը վրայօք, տեղական իշխանութիւնը հարկ կ'ենամարի

առայում՝ իւր ցաւը յայտնել 'ի մասին Գաղղոսացի տական մշտաւե Խորհրդոյն ընթացքին . որ արժան չհամարեցաւ , այսպիսի կարեւոր խնդրոյ մը համար , 'ի ժողով հրաւիրել քաղաքականական ընդհանուր Խորհրդոյն անդամները , որոց կարծիքը և գաղափարներն ընդհանուր կ'ընդհանրացնէր ընդհանրական պատասխանատուութիւնը պիտի թելեցնէր զայն . զոր մշտաւե Խորհրդով զբաղող պիտի լի վերայ առած կ'ընտրէր այժմ : Իսկ , 22 Մարտ 1869 :

ԻԶՄԻՐԻ ԾՈՒՆԴԱՐԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

Այս շինութեան ընկերութիւնը՝ որ իւր հիմնադրինքն 'ի գաւազնի մը վրայ ընդհանուր շինարարական ընդհանրական պատասխանատուութեան պատճառաւ : Ասիկէ երկու ամիսի չափ յառաջ 200,000 լիւրայի փոխառութիւն մը գրեթէ ընդհանրացած էր : Այսպիսի քանի մը սեղանաւորներէն և օսմանեան կայսերական Վանքայէն . որ յիշեալ զոմարոյն 75,000 ինքը պիտի սար . սակայն ևս քանի մը և է պատճառաւ քաղաքացի . և այս օրինակին հետեւելով՝ միւս սեղանաւորներն ևս քաղաքացի : Այստեղ շատ աշխատութեամբ և ոչ օգտակար պայմաններով՝ յաջողեցաւ 100,000 լիւրայի փոխառութեան պայմանագիր մը ընելու վսեմափայլ Ասորեան Պողոս-Ալեքի հետ . որ Իզմիր կը գտնուէր , ինչպէս որ ծանուցած էմք լրագրոյն նախընթաց թիւոյն մէջ : Բայց զժողովարար այս փոխառութիւնն ևս 'ի գերեւելու . քանզի 'Ն.Վ. սեմութիւնը՝ որ Մարտի 17ին՝ այսինքն ի . Պոլսի վերադառնալու օրը յիշեալ պայմանագիրը ստորագրած էր , հետեւեալ օրը կէսօրին Տարտանէլ հասնելուն պէս՝ չեմք գիտեր ինչ պատճառաւ , հետագայով փութացաւ իմաց տալու ինկերութեանը , թէ իւր պայմանագիրը կը ջնջէ և իւր մէկ զործակալը շուգեմուկ կը յուղարկէ Իզմիր , որ նոյն պայմանագրոյն վերաբերեալ իւր գործածները ետ առնու .

Ի՞նչ չեմք ուզեր այստեղ քննել ծովագետաց շինութեան օգուտը կամ վնասը . բայց կերել թէ հասարակութեան և մանաւանդ ծովագետաց կալուածատէրաց չարամարթութիւնները ձախմարդութիւն կը բերեն այս ընկերութեան վերայ . որ 'ի սկզբանէ անտի քաղաքի բնակչաց հաւանութիւնը և մասնակցութիւնը չկրցաւ ձեռք բերել , և անոնց ընդդիմութիւնը ամենին բանի տեղ չդնելով , իւր շահագրիտական զործը յառաջ տանելու աշխատեցաւ :

Այս պայսիսի ձախմարդ վիճակի մը մէջ կ'ընտրուէր այժմ ծովագետաց շինութեան ընկերութիւնը , որուն մէկ երկու հիմնադիր անդամները մեծապէս վնասէ վախճալով՝ քիչ վնասով ետ քաղուէր են , կըսուի , և շինութեան աշխատութիւնները առ այժմ 'ի կախմնացած են :

ԱԶԳԱՅԻՆ

Եզրապատի առաջնորդական խնդիրը :

Լրագրոյն նախընթաց թիւոյն մէջ այս փափակ խնդրոյն վրայ համառօտապէս խօսելով , Կ. Պոլսոյ ազգային Վարչութեան ծանր ուղարկութիւնը անոր վրայ հրաւիրել ուղեցրին ազգասիրտքաւ , և յաւելուցինք թէ՛ այս վէճը սիրով և քաղցրութեամբ միայն կրնայ 'ի նպատակը Զաւարայ աթոռոյն կարգադրուիլ . ուրիշ ճար չկայ :

Սակայն Գաւազնի այս շարժում առ մեզ հասած լուրերուն նայելով՝ ցաւօք սրտի կը տեսնենք թէ՛ Կ. Պոլսոյ Խառն ժողովը՝ ոչ միայն քաղցրութեամբ չվարուիր այս զործոյն մէջ , ոչ միայն Եզրապատի Հայ ժողովրդեան՝ իրեն առաջնորդ մի ընտրելու ազատութիւնը կերպիւ իւր չի կը մերժէ և կերպիւ իւր կը ստատէ գերա . Մեսրոպ եպիսկոպոսին՝ եզրապատի հետ հաղորդակցութիւն ունենալուն համար , այլ և իշխանաւոր կը հրամայէ Եզրապատի Հայ հասարակութեան՝ որ առաջնորդական խնդիրը չյուզեն և իւր ընկեր տնօրէնութեանց սպասեն :

Երբոր Թուրքատանի մէջ իւրաքանչիւր վիճակի ժողովուրդը ազատութիւն ունի իւր հոգեւոր Առաջնորդը ինքը ընտրելու , միթէ կարելի է որ Եզրապատի խառնարկի և նուաստանայն այն աստիճան որ ուրիշները ուրիշներ իրենց առաջնորդը , մանաւանդ երբոր վսեմա . տեարց Նուար փաշային ու Երամ-Ալեքի պէս ազգա-

պետներ ունին , որոնք բարձրա . Խըտիվին սիրելիներն են և անոր առջև մէկ խօսքերնին երկու չլրար : Բայց կարելի է պատասխանենք մեզ թէ , Խառն ժողովը կուզէ Երեսօղակի թեմական իրաւունքը պաշտպանել և յարգել սուլ զայն : Եթէ այնպէս է , ուրեմն ինչո՞ւ համար կաշխատի զդերա . Իգնատիոս եպիսկոպոսը նոյն վիճակին Առաջնորդ կարգել , որ սուրբ Երեսօղակի վանուց միարան չէ :

Բայց յայտնենք մեր լաճին նայելով , Եզրապատի Հայ ժողովրդեան նպատակը՝ ամենին իւր առաջնորդական թեմ վրայ չէ . որուն նկատմամբ բոլորովին անտարբեր է . այլ բանիւրեւ և քաղաքագէտ առաջնորդ մի ունենալ կը փափակէր որ կարող ըլլայ Հայոց ազգը պատուով ու արժանապէս ներկայացնել բարձրա . Խըտիվին և օտար ազգաց առջև . բայց այս առաջնորդը Երեսօղակի վանուց միաբաններէն է եղեր , Ս . Էջմիածնացի մայր Եթովնէ , Սիսու վանքէն կամ Կ . Պոլսոյ թեմէն է եղեր , երկրորդական և ոչ կարեւոր քաներ են Եզրապատի Հայոց ազգաց առջև . որովհետեւ իրենց ազգային խնդրոց որոշումը՝ փոխարքայական իշխանութիւնէ կ'ախուժուեն , և այս որոշումը՝ ինչպէս մեր նախընթաց թիւոյն մէջ գրուցեցինք , բարձրա . Պիտարային իւր արտաքին զործոց տեսուչ վսեմափայլ Նուար փաշային յանձնած է :

Բայց ինչո՞ւ համար արդեօք Կ . Պոլսոյ Խառն ժողովը այս աստիճան կը ընդդիմանայ որպէսզի Գրաւարիքին առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոսը , որ Եզրապատի Հայ մանկութիւնը և սէրը առաջած և անոնցմէ քուէարկու կութեամբ ընտրուած է սահմանադրապէս , ինչո՞ւ համար կը սեղմէ կը ընդդիմանայ և չուզէ որ այս վիճակին առաջնորդ ըլլայ : Քիչ մը վերը ըսինք և ապացուցինք թէ Երեսօղակի թեմական իրաւունքը պաշտպանելու համար չէ : Գարձաւ անհիմն է այն լուրը թէ գերապա . Մեսրոպ եպիսկոպոսը չէ ընդունած Եզրապատի Հայոց ընտրութիւնը . այլ ընդհակառակն ընտրող ժողովրդեան և ընտրեալ հոգեւոր հովուին մէջ լռելիայն համաձայնութիւն մի կը տեսնուի , որուն նպատակը՝ ըստ ամենայն երեւմանց , ազգասիրական է . ուրեմն ի՞նչ է այս ընդդիմութեան պատճառը : Այս գաղտնիքին բացատրութիւնը ուրիշներուն կամ ուրիշ ժամանակի թող տալով , առ այժմ մեր բացատրենք թէ ինչո՞ւ համար Եզրապատի Հայ միարան հաւանութեամբ իրենց առաջնորդ ընտրեցին Կիլիկիա սրբադանը : — Նախ վսեմի քաղաքականութեան հմուտ , խոհմէ շնորհալի անձ մըն է եղեր . (թէ՛ պէտեւ մեր չունենք պատիւ անձամբ ճանաչելու զնա) . հետեւաբար կարող՝ արժանապէս կառավարելու Եզրապատի մեծ ու կարեւոր վիճակը և անոր Հայ բնակչաց բարոյական և ուսումնական յառաջադիմութեան վերայ հոգ տանել ըստ պահանջմանց ներկայ լուսաւորուող դարուն : Երկրորդ՝ վսեմի գերա . Մեսրոպ եպիսկոպոսը քանի մը տարի յառաջ Եզրապատի գտնուելով , պատիւ ունեցիր և Պիտարային ներկայանալու , և Նորին Բարձրութիւնը յիշեալ սրբադանին կենցաղագէտ և խոհական խօսքերէն այն աստիճան զոհ եղել է , որ երկու ժամու չափ շատ սիրով հետը խօսակցել և չէ թողուցիր որ երթալ , թէ՛ պէտեւ երկրացի հրաման խնդրէր ինկերութեան Ս . Ս . պատիւը նշանակութեան արժանի է . քանզի մօտ ժամանակներու ուրիշ Հայ հոգեւոր հովիւներ թէ՛ պէտեւ ներկայացան Պիտարային , բայց երկու արժանաւոր խօսք չկրնալ զրուցելուն համար , հագիւ թէ կարող եղան 5—10 րոպէ քով մնալու : Ուստի Եզրապատի Հայ բարձրա . անոր վերայ ունեցած համակրական սէրը գիտնալով , իրաւամբ կը յուսան թէ Նորին փոխարքայական Բարձրութիւնը 'ի շնորհ իրենց նորընտիր առաջնորդին՝ իւր վսեմաճանական բարեբարութիւնները և մարդասիրական առաւանձնութիւնները ևս առաւել պիտի տարածէ Հայոց ազգին վրայ : Մանաւանդ թէ բարձրապատիւ Պիտարային , որ անտեղեակ չէ Եզրապատի Հայոց ըրած առաջնորդական ընտրութեանը , անցեալները երկու անգամ պատուիրած է իւր առաջին թարգման վսեմ . Երամ Ալեքի գրել 'ի պատրիարքարանի Կ . Պոլսոյ՝ որ Կ . Մեսրոպ եպիսկոպոսը իւր սիրելին՝ յուղարկեն : Այս մտօք Նորին Բարձրութեան Վախճանքեան ևս անգամ մի գրած է 'ի պատրիարքարանն :

Արդ՝ այս ամեն ծանր պարագաները նկատողութեան առնելով , մեր կարծեմք թէ ըստանը շատ քուէարկ չէ՝ որպէսզի չըլլայ թէ կողմի . այլ պէտք է , ինչպէս և խառնութիւնը և ազգասիրութիւնը կը պահանջեն , որ Եզրապատի Հայոց խնդիրը սիրով ընդունուի և Կ . Պոլսոյ ազգային Խառն ժողովոյն կողմանէ վրէժով թղլտրուի գերա . Մեսրոպ եպիսկոպոսին որ իւր առաջնորդական նոր աթոռը երթայ : Սակայն որպէսզի Ս . Երեսօղակի մայր աթոռոյն թեմական իրաւունքը վնաս մի չըլլայ ,

կրնայ յիշեալ եպիսկոպոսը Ս . Զաւարայ վանուց միաբանից կարգը մտնել և յետ այսորիկ անորմէ կ'ախուժուենալ : Կարծեմք թէ՛ այս՝ անօրէնութիւնը սիրով կը ընդունուի Եզրապատի ժողովրդէն և առաջնորդական զործը այս կերպիւ կը ընդունայ բարեկամաբար :

Բայց եթէ յամառութիւնը շարունակուի և բայց 'ի բայց հերքուի , ի՞նչ հետեւութիւն կրնայ ծագիլ արդեօք : Այս հետեւութիւնը մեր ձախմարդ կը տեսնենք Կ . Պոլսոյ ազգային Խառն ժողովոյն համար . վսեմի անկարելի չեմք համարիր որ Եզրապատի Հայ ժողովոյն հոգեւոր իշխանութեան խտուրթները տեսնելով Ս . Էջմիածնի մայր աթոռոյն իշխանութեանը դիմեն ուղղակի , և նոյն վանուց զլիսաւոր միաբաններէն մէկը իրենց առաջնորդ ընտրեն , բարձրապատիւ Խըտիվին թոյլտուութեամբ . զոր զլիսութեամբ կրնան ձեռք բերել վսեմա . Նուար փաշային բարեխօսութեամբ :

Եւ չկարծուի թէ մեր այս դրածները հոլու վերայ հիմնեալ խօսքեր են . այլ ընդհակառակն մեծ հաւանա . կանութիւն ունին . քանզի այս շարժում Ազգասիրական չէն եղլ ճանապարհորդ մի պատմեց մեզ , թէ դերա . Զաւարայի Մարգիս սրբադանին և վսեմ . Նուար փաշային գործակատար մեծաւոր Զաւարայի Թաղուր ազգային մէջ՝ որոց երկուքն ալ ազգեցեղութեան տէր երեւելի անձնք են , երկու ժամին աւելի տեսակցութիւն եղեր է առանձինն : Եւ այս սիրով տեսակցութիւնը , որուն նպատակը՝ ըստ ամենայն երեւմանց առաջնորդական խնդրոյն վախճան մի տալէ՛ որ և է կերպիւ , պիտի կրկնուի ևս պիտի շարունակուի եղեր , յիշեալ սրբադանին Գաւազնի վերադառնալուն :

Զաւարայի արեւելիկոպոսը՝ որ ամսոյս 13ին Գաւազնի եղած էր , այժմ Ազգասիրական վերադառնալու պիտի ըլլայ . ուր զրիթէ տանեալին օր պիտի մնայ , և միայն սուրբ Զատիկին շարաթը ձախմարդ պիտի ելլէ յերեսօղակի մէջ երթալու :

ՄԵՐՍԻՆ

Այս ծովագետաց նորահաստա զիւղաքաղաքը՝ որ Լաւանայէն հագիւ թէ 25 հազարամէթը հեռու է , անոր նաւահանգիստը կը համարուի . ինչու որ Լաւանայէն ծովով դուրս ելլելու և ներս մտնելու բոլոր վաճառքը այնտեղ կը բերուի , ուր ամեն շոգեւանաւորը կը հանգիստի : Կը հաստատեն թէ տարին առնուազն 50—55 հազար հակ բամպակ Լաւանայէն Միւսին կիշնէ . թիւղուրի զանազան ապրանքները :

Այս զիւղաքաղաքին մէջ 20ի չափ Հայ բնականը և 200ի չափ ազգային պանդուխտը կը գտնուին՝ որոց շատը մշեցի և վանեցի են ու բեռնակրութեան խեղճ պաշտօնը կը վարեն : Ասոնք քանի մը տարիէ 'ի վեր կը փափաքեն և կաշխատին փոքրիկ եկեղեցի մը շինել և հողեւորապէս միութարուիլ , Լատուծոյ ողորմութեամբը իրենց այս բարեպաշտ փափաքը այս տարի յաջողէր : Այսինքն ձեռք գարկեր են փոքրիկ եկեղեցւոյ մի շինութեանը . որուն պատեքը՝ կը ըսեմք թէ լմնացած են և մօտեւս վրան պիտի ծածկուի : Բայց ինչպէս յայտնի է , այսպիսի շինութիւն մի որչափ ալ փոքր ըլլայ , դարձեալ միայն Միւսինի սակաւաթիւ խեղճ ժողովրդեան դրամովը չկրնալ լմննալ , և հայաբնակ քաղաքացիները կը քրտնէին : Լաւանայի և Կեսարիայի հայազգի հասարակութիւնները , առ որս աղերսատաւոյց եղեր են , կարելի եղածին չափ օգնութիւն մատուցել են և կը շարունակեն մատուցանելու :

Լաւանուս նայելով՝ Միւսինի Հայ հասարակութիւնը , Իզմիրի երեւելեաց ազգասէր և կրօնասէր զղացմանց վերայ վստահալով՝ աղերսալի մի ևս տեղւոյ ազգային Վարչութեանը պիտի գրեն , ազգայնով որ իւր շնորհիւ ստորադրութի մի բացուի և կամաւոր օգնութիւն ժողովին 'ի նպատակ շինութեան յիշեալ եկեղեցւոյն : Ուստի կը յուսամք որ Իզմիրի բարեպաշտ ժողովուրդը և երեւելիները , որոնք իրենց օգնութիւնը երբեք մերժած չեն այսպիսի առիթներու մէջ , ազգասիրական եռանդեամբ պիտի ընդունին Միւսինի Հայ ժողովրդեան աղերսալիքը :

Միւսինի Զուռուար ամսադիրը հետեւեալ կարեւոր տեղեկութիւնը կը հրատարակէ .

«Տօսը տարիէն առաջ Յոյն Երեսօղակի մէջ և իւր շրջակայքին մէջ մօտ 10,000 տուն կրօնակիր ունէին . բայց մինչև ցայսօր կիսով չափ հետզհետէ ուրիշ զուռուսութեանց յարած են , մանաւանդ լատինական : Միւսին ամսոյս մէջ մօտ 350 անձնք Բիթլիսի մէջ յուռուսականութենէ 'ի լատինականութիւն զորձան » :

Ի ՏԳՍԼԵՆԻ ԱՐՇԱՆՈՒԿՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ